

Laat ik bij het naschrift op de reactie van Menno Dolman - gemakzuchtig, ik geef het toe – aan het eind van zijn stuk beginnen. Dolman vraagt zich daar afsluitend af welke drang níet onweerstaanbaar is.

Mijn antwoord daarop zou luiden: het óvergrote deel. Sterker nog, met deze laatste opmerking raakt Dolman niet alleen het wezen van de psychische overmacht maar ook de basis van strafbaarheid zelf. De drang om normoverschrijdend gedrag (in welke vorm dan ook) te vertonen wordt door eenieder geregeld ervaren, maar de meerderheid geeft daar niet aan toe. Zij die wél toegeven aan die drang, uit winstbejag, verveling, agressie, woede, verslaving, wanhoop enzovoorts worden door die meerderheid als 'crimineel' bestempeld en waar mogelijk bestraft. Alleen in enkele uitzonderlijke gevallen, waar de drang zo buitengewoon groot was dat het niet verwijtbaar wordt geacht dat daaraan is toegegeven, wordt die stempel weer verwijderd (voor zover dat nog mogelijk is) en blijft bestraffing uit. Dit laatste nu is de kern van de overmacht in het algemeen en de psychische overmacht in het bijzonder.

Hoewel ik graag uitgebreid zou willen reageren op de door Dolman aangestipte punten laat het bestek van dit naschrift dat niet toe. Ik beperk mij daarom tot wat ik als het startpunt van de problematiek zie: wat te doen met concrete verdachten die een strafbaar feit hebben gepleegd in een abnormale geestgesteldheid, die níet als 'ziekelijke stoornis' is aan te merken.

Dolman's standpunt dat iemand die niet aan een ziekelijke stoornis leidt dezelfde standvastigheid moet tonen als van de normale mens gevergd wordt, komt op mij wat zwart-wit over, en doet mijns inziens geen recht aan de juridische werkelijkheid waarin slechts een deel van de psychiatrische ziektebeelden binnen het begrip 'ziekelijke stoornis' vallen¹. Ook psychiatrisch gezien gaat het in bovengenoemde gevallen niet om een nosologisch ziektebeeld maar om een kortstondige, hevige psychische explosie van een verder mentaal gezond individu. Ik heb in dit kader eerder gesproken over bijvoorbeeld de acute dissociatieve reactie en, in mindere mate van toepassing, het Battered Women Syndrome. Dolman's alternatief om de oplossing te zoeken in een ruimere lezing van dat juridische begrip ziekelijke stoornis is naar mijn idee niet de juiste, aangezien daarmee bovengenoemde personen in de medische hoek worden geduwd, terwijl ze daar nu juist niet horen.

Tot slot de implicaties van de door mij geconstateerde (niet noodzakelijkerwijs bepleitte, hoewel ik mij er wel in kan vinden) verruiming van psychische overmacht². Ik zie niet in waarom deze ontwikkeling zou moeten leiden tot een situatie waarin de ernst van het feit de mate van de te verwachten weerstand zou bepalen. Het meenemen van de ernst van het delict in de criteriumfiguur is een hele andere - overigens ook bijzonder interessante, maar hele andere – discussie.³

Het lijkt mij dat de genoemde verruiming blijk geeft van een genuanceerder beeld van de menselijke psyche, als de resultante van een onontwarbare wisselwerking tussen interne én externe factoren. Het feit dat minder krampachtig wordt geprobeerd een scheiding aan te brengen teneinde makkelijker aansluiting te vinden bij onze juridische fictie, doet meer recht aan het individu en kan ik alleen maar toejuichen.

Sander Janssen

(advocaat bij Cleerdin & Hamer Advocaten, Amsterdam)

¹ Dolman constateert dit probleem even verderop in het stuk overigens zelf ook.

² Ook bij het noodweereces, men zou kunnen zeggen de gecodificeerde specialis van psychische overmacht, is overigens de hier besproken ontwikkeling te bespeuren: zie rechtbank Den Haag, 16 april 2002, zaaksnummer **09-900618-01** (op www.rechtspraak.nl)

³ Ik verwijs in dit kader naar de Common Law waar dit in veel sterkere mate gebeurt dan bij ons.